

4-2

4e Jaargang No. 2

A P R I L 1942

KRUIPNIEUWS

REDACTEUR: Gerrit Harmsen, Amerongen A 38.

ADMINISTRATRICEN: Tini Doorn, Zusterhuis/Binnengasthuis A'dam

Beste medesjokkers!

Zolang "het barre seizoen heerst", is onze werkgroep tot een schijnbare non-activiteit gedoemd. Wanneer zich dan echter (eindelijk weer!) overal buiten tekenen van leven beginnen te tonen, worden ook wij wakker uit onze diepe slaag en verwonderd vast te stellen, dat er, naast veel andere zaken, nog steeds zoiets als natuurstudie bestaat. De studie lokt je niet direct zo aan, maar de natuur laat zijn invloed machtiger dan ooit op je gelden. Is het niet fascinerend, te zien, hoe uit al die dode takken, tussen al die levensresten, in dit herfstachtige voorjaar, na een winter, langer en intenser dan ooit tevoren, het nieuwe leven zich toch weer ontplooit? Het maakt je even stil, als je aan zo'n ragfijne tak van de hazelaar zo argeloos bloempjes ziet, het geheel van een bijna Chinese fijnheid. Of wanneer je ziet, dat de lijven van de populieren zich onder de machtige voorjaarsstorm nog even veerkrachtig buigen als ooit tevoren!

Misschien is dat ook het boeiende van de sociologie, dat de fijnheid van het detail en de machtige groetheid van het geheel je gelijkelijk hun tan opleggen. Die ban' zoek je weer, omdat de beleving ervan je gebracht heeft tot 't meest wezenlijke in jezelf. Daarom vinden jullie hier onze en - enthousiaste plannen; een keur van weekends, een zomerkapje, nieuwe uitgaven op stapel, een nieuw, groter kader en een enthousiast bestuur, dat zich alle moeite zal getroosten om deze plannen tot een succes te laten worden. Mogen we rekenen op jullie enthousiasme? Ieder, die werkelijk weet, wat de waarde van onze N.J.F. in deze tijden betekent, zal niet aarzelen.

Tot kijk op de weekends.

HUBERTUS PASSECHIER.

Muurbegroeiing

In dit artikel wil ik eens het een en ander vertellen over onze vaderlandse rotsbegroeiingen, in casu de flora van oude muren en stenen.

Laten we eens zien, welke voorwaarden deze verweerde stenen bieden. De chemische samenstelling varieert sterk. De bakstenen bestaan in hoofdzaak uit veldspaat, verontreinigd met kalk en andere dingen. De mortel bevat veel kalk, evenveel als oplosbaar zout, maar vermoedelijk tenslotte geheel omgezet in een moeilijk oplosbaar aluminaat, of vrijwel onoplosbaar silicaat. Hardsteen of graniet bevat ook Ca-Silicaat. Het blijkt dus, dat al deze substanties kalk bevatten, zij het dan ook in een moeilijk oplosbare vorm. Een belangrijke factor is de snelheid, waarmee de stenen verworden. Dit hangt samen met de graad van doorbakkenheid. Straatstenen bijvoorbeeld zijn veel langer gebakken dan de stenen aan de huizen.

Ook moeten we rekening houden met de accenbilititeit. Het ontbreken van een of meer soorten op een bepaalde standplaats kan misschien op rekening geschreven worden van de ver uiteenliggende, moeilijk te bereiken standplaatsen. Dan spelen ook belichting, expositie en vochtigheid een belangrijke rol.

Na gaan we de muurtewoners zelf eens bekijken. Als we een muur hebben van normale bakstenen, dan kan na een jaar of 3, soms 4, reeds murens ontkiemen en wel op de grens van baksteen en cementmestel het eerst. De mortel wordt namelijk gevoegd en bij dit aanstrijken ontstaat een glad oppervlak, behalve het uiterste randje, dat uiteraard niet geraakt werd. Dit randje heeft dan meestal vrij grove poriën, die een basis vormen voor het werk van de verweringsinvloeden, tevens zijn ze geschikt om sporen op te vangen.

Als het murens zijn intrede doet en wij in de steenwoestijnen met plezier kijken naar de bleekgroene mosballetjes met zilverachtige weerschijn en geelbruine kapsels, als sporen omhoog gestoken, dan is het mestel niet de eerste

muurbewoner. Een groenvier (*Pleurococius*) en moeilijk te determineren korstmossen treffen we soms al eerder aan, hoewel lang niet altijd. De levensomstandigheden van het muurmos zijn niet rooskleurig. Groot zijn de temperatuursverschillen, waaraan het bloot staat, want de scortelijke warmte van steen is gering, dus neemt de steen snel de temperatuur van de omgeving aan. Weinig voedsel staat er tot zijn beschikking. Het muurmos neemt echter met zijn bladeren water op, waarin voedingszouten zijn opgelost. De kussentjes zuigen zich bij regen in een minimum van tijd vol (door capillairwerking) en teren daar weer lang op. Ze drogen soms volkomen uit en worden bij regen weer levenskrachtig. Met de lange glasharen vangen ze veel stof en vormen op die manier substraat en maken de stenen steeds meer bewoonbaar.

Voorlopig houden we ons aan de horizontale, weinig beschaduwde muren. Langzamerhand komen er meer soorten. Donkergroene knikmospollen, dichte vouden van purpersteeltje en glinsterend zilvermos, bijvoorbeeld een 7 jaar oude tuinmuur van betrekkelijk zachte steen gaf het volgende resultaat:

Muurmos	2.3	<i>Tortula muralis</i>
Knikmos	2.4	<i>Bryum spec.</i>
Zilvermos	x.2	<i>Bryum argentum</i>
Purpersteeltje	x.3	<i>Ceratodon purpureum</i>

Het min of meer zeldzame muurslaapmos (*Rhynchostegium murale*) is als het voorbeeld, een pionier.

Dit is het eerste stadium van het normale geval. Afwijkingen van dit beeld komen ook wel voor. Zeer vochtige muren, aan waterkanten etc. tonen vaak een vegetatie, waarin knikmos overheerst. Verschillende grachtmuren in Amsterdam, zijn geheel bedekt met een knikmoskorst. Een enkele keer wordt dit dek onderbroken door een pol parapluïetjesmos (*Marchantia polymorpha*).

Opvallend is, dat op hardere steensoorten (meer doorbedden stenen), graniet of hardsteen, muurmos (*Crimmia patinata*) domineert, terwijl muurmos vaak wegblijft. Het veel korstmossen (o.a. de gemakkelijk herkenbare *Leptotheca parietina*).

Dit zijn de twee meest voorkomende afwijkingen van het algemene beeld. In het normale geval gaat de verwerking steeds verder en wordt steeds meer humus gevormd. Langzamerhand treden nu grote slaapmossen op. Aanvankelijk komen deze met de typische muurmossen in gelijke hoeveelheid voor maar langzamerhand gaan ze overheersen en muurmossen met aanhangers handhaaft zich alleen op nog nauwelijks verwoerde plaatsen. De slaapmossen hebben reeds zoveel humus tot hun beschikking, dat ze minder afhankelijk zijn van de ondergrond. De miliofactoren zijn nu veel gunstiger. De vegetatie werkt er regulerend op vochtigheid en temperatuurverschillen. Hieronder voorbeelden van het slaapmossenstadium:

	1	2	3	4	
Stekelslaapmos	3.3	4.4	3.3	1.3	Brachythecium rutabulum
Klauwtjesmos	2.3	---	2.3	---	Hypnum cupressiforme
Zijdemos	---	---	---	4.3	Homalothecium sericeum
Fluisdraadmos	1.3	---	2.3	---	Amblystegium serpens
Knikmos	x.3	---	---	x.3	Bryum sp.
Muurmos	x.3	x.2	1.2	2.3	Tortula muralis

Nu komen er ook hogere planten opdagen. De belangrijkste is liggende vetmuur (*Sagina procumbens*) en meestal ook de eerste. Verder vinden we muur, heermbloem, paardebloem, struisgras, beemdgras en vele andere regelmatig op muren. Het laatste is het derde of phanerogamenstadium.

Tot nu toe hebben we het in hoofdzaak over horizontale muren gehad. De verticale muren vertonen een ander beeld. De bedekking is veel geringer en na het muurmossen- en slaapmossenstadium treden al spoedig een aantal phanerogamen op, die vrijwel uitsluitend in de voegen van stenen voorkomen. De mortel laat namelijk los en in deze gleuven vestigen de planten zich. Deze vegetatie is in ons land zeer fragmentarisch en behoort sociologisch tot het *Potentillion caulescens*, die een groep kalkminnende associaties bevat in het euro-siberische woudgebied. Het muurarentje en muurleeuwenbek zijn de meest gewone kensoorten.

In Zuid-Limburg vinden we veel gele helmbloed, ock een kenscoort. Op de Jansberg veel steenbreekvaren, een zij ons zeldzame kenscoort, die in Zuid-Limburg meer voorkomt. De muurtjes in Genep, die zeer rijk waren, lieten ons plat beemdgras (*Poa compressa*) zien. Schubvaren, Zwartsteel en Blaasvaren zijn kenscoorten in Zuid-Limburg. Een aantal fragmenten hebben we opgenomen. Naar ons idee behoren ze tot één associatie. Hieronder volgt een verkorte tabel. Van de + 40 phanerogamen, die we vonden, namen we van de begeleiders, alleen die op, die minstens 3x in de 21 opnamen voorkwamen. De Zuidelijkste opname stamt uit Meck. Zuidelijker zijn de muren veel rijker.

21 Opnamen fragm.	Potentillion Cnkl.
Kenscoorten:	
Muurleeuwenbekje	11/21 <i>Linaria Cymbataria</i>
Muurvarentje	16/21 <i>Asplenium ruta muraria</i>
Steenbreekvaren	3/21 <i>Asplenium trichomanes</i>
Plat Beemdgras	3/21 <i>Poa compressa</i>
Gele helmbloem	1/21 <i>Corydalis lutea</i>
Begeleiders:	
Glaskruid	3/21 <i>Parietaria officinalis</i>
Eingelkruid	1/21 <i>Mercurialis annua</i>
Scorblcem	7/21 <i>Cerastium triviale</i>
Liggend vetmuur	5/21 <i>Sagina procumbens</i>
Paardebloem	4/21 <i>Taraxacum officinale</i>
Bryndnetel	4/21 <i>Urtica dioica</i>
Straatgras	3/21 <i>Poa annua</i>
Struisgras	3/21 <i>Agrostis vulgaris</i>
Mossen:	
Muurmos	20/21 <i>Tortula muralis</i>
Haarmos	2/21 <i>Orthotrichum diaphanum</i>
Knikmos	7/21 <i>Eryum spec.</i>
Stekelslaapmos	7/21 <i>Brachythecium rutabulum</i>
Klaartjesmos	1/21 <i>Hypnum cupressiforme</i>
Zijdemos	5/21 <i>Hemalithecium sericeum</i>
-----	8/21 <i>Xanthoria parietina</i>

Dit is de vegetatie van verticale, droge en zonnige muren. Op regelmatig of periodiek onder water staande muren treffen we echter ook mosbegroeiingen aan. Langs beken en rivieren treft men muurtjes aan, die 's winters gedeeltelijk onder water staan en die een afwijkende vegetatie dragen, waarvoor wellicht *Tortula latifolia* typisch is. Ook *Grimmia apocarpa* en *Lestria polycarpa* traden hier op. *Lestria pol.* is een mos, dat ook op vochtige boomstammen voorkomt (*Alnetum*). Meestal zijn ze dik onder de modder en slib bedekt. We bezitten er slechts 3 opnamen van (2 van muurtjes in Uiterwaard Amerongen en 1 uit Kotten), maar door zneeuwring is het moeilijk, een opname te maken. Meestal dragen deze muren bovenaan een muurmosbegroeiing, daarna de *Tortula latifolia*-vegetatie en daaronder, op het stuk, dat steeds onder water staat vaak het grove brommos (*Festucalis antipyrretica*) of het fijne, donkergroene *Amblystegium riparium* en het aan stromend water gebonden beekmos (*Brachythecium rivulare*). Deze zone is zeer monotoon en bestaat meestal uit één mos. Ze zijn niet aan steen gebonden, maar komen ook wel op hout voor. Wel herbergen ze meestal een leuke fauna.

Dit zijn dan de meest voorkomende muurvegetaties, in het kort behandeld

HERMAN FASSCHIER
GERRIT HANSEN.

KCRT. VERSLAG

van de Jaarvergadering van de Sociologengroep, op
Zaterdag 3 Januari 1942, te Kolland.

1. Opening door den Voorzitter om 7.30 uur.
2. Ingekomen stukken van Johan Dijk en Jan van Huppen.
3. Jaarverslag secretaris 1941, onder dank goedgekeurd.
4. Jaarverslag penningmeester 1941, idem.
Verslag Kascommissie 1941 idem.
5. Begroting 1942, idem.
6. Jaarverslag redacteur 1941, idem.
7. Jaarverslag administrateur 1941, idem.
8. Verslag kader 1941. Hierin werd vastgesteld:

- a. Ploegbazenstelsel is mislukt.
 - b. Uitmuntende resultaten had het kader:
 - c. Het kader zal in 1942 op dezelfde wijze worden voortgezet.
9. Wijziging reglement in verband met K.O. vertegenwoordiging en bestuursfunctie's werd goedgekeurd.
 10. Kruipnieuws 1941, bij ieder groot enthousiasme.
 11. Plantensociologie I en II, idem in de tweede macht.
 12. Uitingen 1941, goedgekeurd.
 13. Voorbestaan N.J.N.-Sociologengroep. Zij zal haar activiteit normaal voortzetten.
 14. Plannen 1942.
Weekends: 25/26 April Langeveld,
9/10 Mei Hengelo (Gld).
13/14 Juni Noord-Laren.
20/21 Juni Gerssel of Lochem.
27/28 Juni Kortenhoef.
26/27 Sept. Bergen (J.H.)
3/4 Oct. Heelsum.
Zomerkampje in Vriezenveen of omgeving 20 - 29 Augustus
Jaarvergadering 1943, weekend in begin Januari te Kolland.
 15. Uitgaven 1942. Plantengemeenschappen van Mook en 4e jaargang Kruipnieuws 5 nummers.
 16. Beleid Bestuur 1941 werd goedgekeurd.
 17. Bestuur 1942. De tegencandidatuur van Gerrit tegen Guus Raskam wordt door het bestuur overgenomen wegens terugtrekken van de laatste. Zie verder ledenlijst.
 18. Verkiezing kascommissie 1942. Hettie de Joncheere en Han Alta stelden zich weer herkiesbaar.
 19. Rondvraag, tijdens welke de zitting om 10.30 werd verdaagd. Na hervatting de volgende morgen om 9 uur 30 hield Victor een lezing over sociologie van de mieren en daarna Henk Husck een praatje over de betekenis van paddestoelen in de sociologie. Dat beide lezingen in goede aarde vielen wordt wel bewezen door de lange debatten, die na beide volgden.
 20. Sluiting om 2 uur.

De secretaris: HANS STURM.